

Ontwikkeling van vindbaarheid en begrip in het nieuwe UPO

*De invloeden van taalvaardigheid, financiële kennis
en opleidingsniveau*

Scriptie Communicatie- en Informatiewetenschappen

Joost Olijve 5511976

23-01-2017

Scriptiebegeleidster: Dr. S.K. Elling

Inhoud

Inhoud	2
Samenvatting	4
Inleiding.....	4
Theoretisch Kader	5
Opleidingsniveau en taalvaardigheid	5
Mattheüs- versus Martinus-effect.....	5
Onderzoeksvraag 1	6
Financiële vaardigheden	7
Financiële geletterdheid.....	7
Invloed van financiële vaardigheid	7
Taalvaardigheid versus financiële vaardigheid	8
Onderzoeksvraag 2	8
Methode.....	9
Proefpersonen.....	9
Procedure	9
Materiaal	10
Analyse	10
Resultaten	11
Chi-kwadraattoets.....	11
Vindscore.....	11
begripscore.....	12
Begripscore	12
Betrouwbaarheid van de testen	13
Stapsgewijze regressie vindbaarheid	13
Vergelijking vindbaarheid	14
Stapsgewijze regressie begrip	15
Vergelijking begrip	15
Conclusie en discussie	16
Mattheüs- versus Martinus-effect	16
Financiële vaardigheden versus taalvaardigheden	17
Kanttekeningen bij het onderzoek.....	18
Vervolgonderzoek	18
Advies.....	19
Referenties	19

Bijlage 1 – Introductie vragenlijst.....	21
Bijlage 2 – Clozetest	22
Bijlage 3 – Woordenschattest	23
Bijlage 4 – Financiële kennistest	28
Bijlage 5 – Scenariovragen bij het UPO	30
Bijlage 6 – Uniform Pensioenoverzicht 2017	32
Bijlage 7 – Uniform Pensioenoverzicht 2013	35
Bijlage 8 – Regressietabellen.....	37

Samenvatting

Ieder jaar wordt vanuit pensioenfondsen een Uniform Pensioenoverzicht (UPO) gestuurd naar pensioengerechtigde werknemers. Hierin staat de huidige en verwachte pensioensituatie van de werknemer vermeld. Omdat het document voor alle lagen van de bevolking is, moet voor iedereen de relevante informatie vindbaar en begrijpelijk zijn. In dit artikel wordt beschreven hoe onderzoek is gedaan naar de mate van vindbaarheid en begrijpelijkheid van de informatie in de nieuwste versie van het UPO. Deze scores worden vergeleken met die van eerdere UPO's. 115 proefpersonen hebben een vragenlijst met scenariovragen over het UPO beantwoord. Daarbij zijn zij getest op het vinden en begrijpen van de benodigde informatie. Ook heeft iedere proefpersoon een woordenschattoets, een clozetest en een financiële kennistest gemaakt.

Uit de resultaten bleek allereerst dat in vergelijking met eerder onderzoek van Lentz en Pander Maat (2013) leesvaardigheid een grotere rol speelt in het vinden van informatie in dit UPO dan bij eerdere UPO's. Voor begrip geldt het tegenovergestelde: alleen opleidingsniveau heeft een kleine invloed op begrip. Hier kan gesproken worden van een Martinus-effect: de kloof tussen mensen met een hoge leesvaardigheid en mensen met een lage leesvaardigheid is kleiner geworden. Echter, dit gaat wel ten koste van de gemiddelde vind- en begripscores. Een tweede uitkomst van het onderzoek is dat leesvaardigheid meer invloed heeft op vindbaarheid en begrip dan financiële (voor)kennis. Bij nieuwe verbeteringen in het UPO kan dus beter ingestoken worden op de leesbaarheid van het document, in plaats van het verduidelijken of versimpelen van financiële aspecten. Een punt van discussie in dit onderzoek was de mate van vergelijkbaarheid met eerder onderzoek, omdat de opzet en informatie in het UPO zijn veranderd en op sommige punten dus moeilijker te vergelijken waren.

Inleiding

Veel werkende mensen zijn nog niet bezig met hun pensioen. Pensioenvoorbereiding wordt regelmatig uitgesteld, ondanks verschillende prikkels die overheden proberen te implementeren (Krijnen, Breugelmans & Zeelenberg, 2014). Zich bezig houden met pensioen lijkt voor veel mensen irrelevant, omdat het nog lang duurt voor hun pensioen concrete vormen aan gaat nemen. Tegelijkertijd zijn de meeste werkenden al vanaf het eerste moment bezig met het opbouwen van het pensioen. Op het moment dat iemand toch besluit te kijken hoe het met deze opbouw gaat, blijkt de beschikbare pensioencommunicatie vanuit pensioenfondsen vaak nog een stuk lastiger dan gedacht.

In Nederland zijn pensioenfondsen en pensioenverzekeraars wettelijk verplicht om pensioenontvangers van informatie te voorzien. Op 5 maart 2015 is de Wet Pensioencommunicatie aangenomen door de Tweede Kamer (Rijksoverheid, 2015). In deze wet staat dat pensioenfondsen en pensioenverzekeraars duidelijker en transparanter informatie moeten geven aan de pensioenontvangers.

Dit gebeurt via bepaalde richtlijnen. Naast toegang tot digitale informatiebronnen wordt ook ieder jaar een Uniform Pensioenoverzicht gestuurd naar alle pensioengerechtigden (Pensioenfederatie, z.d.). In dit overzicht staat hoeveel een pensioengerechtigde bij die werkgever heeft opgebouwd aan pensioen, en wat er wordt uitgekeerd bij verschillende situaties, zoals een scheiding of overlijden. Het idee van dit Uniform Pensioenoverzicht (UPO) is dat een pensioengerechtigde wordt getriggerd om na te denken over zijn of haar pensioen. Het UPO dient kort, bondig en begrijpelijk te zijn. Lentz en Pander Maat (2013) vergelijken in hun onderzoek twee versies van het UPO op vindbaarheid en begrijpelijkheid: de traditionele versie en een vernieuwde versie. In hun eerste studie wordt het traditionele UPO getoetst. Eén van hun bevindingen daar is dat opleidingsniveau en woordenschat bijdragen aan de successcore, die wordt opgebouwd uit een vindscore en een begripscore. Dit houdt in dat proefpersonen met een hogere woordenschat en een hoger opleidingsniveau vaker tot succes kwamen bij verschillende opdrachten dan proefpersonen met lagere vaardigheden. In de tweede studie die in het artikel wordt beschreven werd de vernieuwde versie van het UPO getoetst op vindbaarheid en begrip. Een opvallende uitkomst van deze studie was dat bij deze vernieuwde versie van het UPO persoonskenmerken als opleidingsniveau minder invloed hadden op de score.

Naast de persoonskenmerken en de leesvaardigheden hebben Lentz en Pander Maat ook gekeken naar de financiële vaardigheden van deelnemers. Echter, deze bleken minder invloed te hebben op de successcore. In het theoretisch kader zal ik me in eerste instantie gaan richten op de invloed van opleidingsniveau en leesvaardigheid, omdat deze factoren ook in het onderzoek van Lentz en Pander Maat de bepalende factoren bleken te zijn. Vervolgens zal ik me ook gaan richten op de mogelijke invloed van financiële vaardigheden en zal ik die tegenover de taalvaardigheden gaan zetten.

Theoretisch Kader

Opleidingsniveau en taalvaardigheid

Mattheüs- versus Martinus-effect

Door de jaren heen is het UPO verder ontwikkeld. In dit onderzoek zal ik kijken naar het nieuwste UPO, dat in september 2017 wordt verstuurd naar alle pensioengerechtigden (Uniform Pensioenoverzicht, z.d.). Net als in het onderzoek van Lentz en Pander Maat (2013) zal deze versie worden vergeleken met een oude versie om te kijken of de vindbaarheid en de begrijpelijkheid verbeterd zijn. Daarnaast wordt in het huidige onderzoek het verschil tussen hoog- en laagopgeleiden belicht. Rigney (2010) beschrijft in zijn boek een opvallende interactie tussen laag- en hoogopgeleiden die vaak optreedt: het *Matthew-effect* (vanaf nu: Mattheüs-effect). Er bestaat ongelijkheid tussen hoog- en laagopgeleiden. Het Mattheüs-effect houdt in dat wanneer een verbetering geïntroduceerd wordt deze ongelijkheid soms nog groter wordt. Rigney vergelijkt dit zelf met het spel monopoly. Een rijke speler kan hotels plaatsen en kan daarmee huur innen, waarmee de rijke speler nog rijker wordt en de arme speler nog armer. De vraag is dus of dit

Mattheüs-effect ook ontstaat bij het vernieuwde UPO. Het kan zijn dat de veranderingen in het document hoogopgeleiden nog meer helpen met het begrijpen van de tekst, terwijl laagopgeleiden minder profijt lijken te hebben. Lentz en Pander Maat (2013) vonden overigens het tegenovergestelde in hun onderzoek: bij hun verbeterde versie was opleidingsniveau een slechtere voorspeller van de successcore dan bij de traditionele versie. Laagopgeleiden hadden dus een groter voordeel bij de verbeteringen dan hoogopgeleiden. Zelf noemen Lentz en Pander Maat dit het Martinus-effect, dat dus tegenover het Mattheüs-effect wordt gezet (Lentz & Pander Maat, 2016). Er is overigens nog geen verder onderzoek gedaan naar dit zogeheten Martinus-effect en naar welke rol dit effect speelt in de pensioencommunicatie.

Het is van belang om dit effect onder de loep te nemen bij het nieuwe UPO. Aan de ene kant moet duidelijk worden of het nieuwe UPO daadwerkelijk is verbeterd in vindbaarheid en begrijpelijkheid ten opzichte van het oude UPO. Daarnaast is het zaak om te kijken of het verschil tussen laag- en hoogopgeleiden kleiner of groter is geworden. Hierbij wordt dus bestudeerd of de sociale kloof die in de samenleving bestaat vergroot of verkleind is.

Onderzoeksvraag 1

Omdat het van belang is dat mensen duidelijk hebben hoe hun pensioen is opgebouwd en wat hen daarin te wachten staat, wordt het UPO steeds opnieuw verbeterd. Het is de bedoeling dat mensen die lager opgeleid zijn net zoveel meekrijgen van de gegeven informatie als hoogopgeleiden. Hier kan het Mattheüs-effect optreden. In dat geval halen hoogopgeleide mensen meer voordeel uit de verbeteringen in het UPO, wat ertoe leidt dat zij hun informatie nog sneller vinden en nog beter begrijpen. In dit scenario worden hoogopgeleiden dus meer geholpen dan laagopgeleiden.

Ook taalvaardigheid kan hierbij een grote rol spelen. Lentz en Pander Maat (2013) vonden namelijk dat leesvaardigheden als woordenschat en score op de clozetest invloed kunnen hebben op de vindbaarheid en begrip. Een clozetest is een test waarin een tekst wordt gepresenteerd waarin woorden zijn weggelaten. De deelnemer moet de weggelaten woorden invullen. Dit is een manier waarop taalvaardigheid vaak gemeten wordt (Abraham & Chappelle, 1992). Daarnaast laat het onderzoek van Lentz en Pander Maat (2013) zien dat woordenschat een goede voorspeller lijkt te zijn voor begrip. Ook Stahl, Chou Hare, Sinatra en Gregory (1991) beschrijven in hun artikel dat een uitgebreidere woordenschat zorgt voor een beter begrip bij een tekst met een minder bekend onderwerp. Uit hun experiment blijkt dan ook dat mensen met een hogere woordenschat meer van een tekst onthielden dan mensen met een lagere woordenschat.

Opleidingsniveau en taalvaardigheid zijn dus belangrijke factoren in het onderzoek. De eerste onderzoeksvraag zal daarop gericht zijn.

Onderzoeksvraag 1: In hoeverre zorgt het vernieuwde UPO voor een Mattheüs-effect met betrekking tot de vindbaarheid en begrijpelijkheid?

Om onderzoeksvraag 1 te beantwoorden, zullen eerst de vindbaarheid en de begrijpelijkheid van het nieuwe UPO moeten worden berekend. Vervolgens wordt de vergelijking met de studie van Lentz en Pander Maat gemaakt. Zodoende wordt onderzoeksvraag 1 opgedeeld in de volgende vragen:

Vraag 1a: Wat is de gemiddelde vindscore van het nieuwe UPO en is dit verbeterd ten opzichte van de scores bij Lentz en Pander Maat (2013)?

Vraag 1b: Wat is de gemiddelde begripscore van het nieuwe UPO en is dit verbeterd ten opzichte van de scores bij Lentz en Pander Maat (2013)?

Vraag 1c: In hoeverre zijn opleidingsniveau, woordenschat en clozetest voorspellers van deze scores in vergelijking met eerdere UPO's?

Financiële vaardigheden

Financiële geletterdheid

Een andere mogelijke voorspeller van begrip van een UPO zou de financiële geletterdheid kunnen zijn. Dit is een complex begrip, waarvan de literatuur verschillende definities hanteert. In een onderzoek over financiële geletterdheid van Lusardi en Mitchell (2014) wordt het verschijnsel financiële geletterdheid gemeten. Dit wordt gedaan door het stellen van drie kennisvragen. Echter, er zijn ook andere manieren waarop financiële geletterdheid wordt gemeten in de literatuur. In het onderzoek van Van Rooij, Lusardi en Alessi (2011) wordt bijvoorbeeld een meer uitgebreide vragenlijst gebruikt met vragen naar financiële basiskennis en vragen naar kennis over meer complexe financiële situaties. Lentz en Pander Maat (2016) beargumenteren overigens dat voor financiële geletterdheid naast voor- en domeinkennis ook taalvaardigheid belangrijk is. Onder taalvaardigheid scharen ze woordenschat, algemene leesvaardigheid en domeinleesvaardigheid. In dit onderzoek zal aandacht besteed worden aan de rol van financiële geletterdheid in de vindbaarheid en begrip van het UPO. Ik zal me daarbij beperken tot de financiële kennis op de manier waarop Lusardi en Mitchell (2014) die hebben gemeten. Dit doe ik omdat taalvaardigheid apart getoetst wordt bij onderzoeksvraag 1. Daarnaast worden de invloeden van taalvaardigheid en domeinkennis in de literatuur vaak apart besproken (Zhang, Liu & Cole, 2013; Stahl et al., 1991). Hier kom ik later op terug. Eerst zal de invloed van financiële vaardigheden worden toegelicht.

Invloed van financiële vaardigheid

Allereerst wordt uit onderzoek snel duidelijk dat Nederlanders weinig doen aan hun

pensioenplanning (Van Rooij, Lusardi & Alessi, 2011). Uit datzelfde onderzoek blijkt overigens dat de mensen die wel hun pensioen plannen, ook meer financieel geletterd zijn. Uit het onderzoek van Lusardi en Mitchell (2014) komt naar voren dat mensen die geen of een lage educatie hebben gehad ook vaak weinig financiële kennis hebben. Daarbij wordt als definitie voor financiële geletterdheid de capaciteit van mensen gehanteerd om economische informatie te verwerken, en op basis daarvan beslissingen te nemen over financiële planning, schuld en pensioen. Vervolgens beschrijven de auteurs de impact van lage financiële geletterdheid: mensen bemoeien zich weinig met de aandelenbeurs, plannen hun pensioen niet, betalen een hogere hypotheekrente en lenen tegen teveel rente. Het is dus blijkbaar van belang om financieel geletterd te zijn, zodat men iets van de financiële wereld begrijpt en daar voordeel uit kan halen. Lusardi en Mitchell (2007) beschrijven in hun artikel hoe in veel landen enquêtes hebben uitgewezen dat de bevolking niet goed op de hoogte is van financiële zaken en hoe dit zorgt voor een matige pensioenvoorbereiding. Kennis van zaken is blijkbaar van belang, en hiervoor dient een informatievoorziening als het UPO begrijpelijk te zijn.

Ander onderzoek, niet uit de financiële sector, wijst ook op het belang van voorkennis (Zhang, Liu & Cole, 2013). In hun onderzoek meten de auteurs de *topic*-kennis en achtergrondkennis van hun proefpersonen in het vakgebied van de genetica. Proefpersonen moesten in een informatiesysteem documenten zoeken die relevant waren voor het betreffende onderwerp en ze moesten de relevantie van deze documenten scoren. Uit de resultaten bleek dat de mensen met meer domeinkennis beter scoorden op deze taken. Een voor de hand liggend advies is dan om in te steken op het verbeteren van financiële kennis of het verduidelijken van de financiële aspecten in bijvoorbeeld een UPO. Deze onderzoeken suggereren immers dat domeinkennis – in ons geval financiële kennis – invloed zou moeten hebben op vindbaarheid en begrip van het UPO.

Taalvaardigheid versus financiële vaardigheid

Aan de andere kant hebben we al gezien dat in het onderzoek van Lentz en Pander Maat (2013) niet pensioen kennis, maar juist woordenschat invloed heeft op de successcore. In de literatuur wordt woordenschat ook vaker als belangrijke voorspeller voor begrip gezien (Stahl et al., 1991).

Onderzoeksvraag 2

Uit bovenstaande blijkt dat in de literatuur zowel financiële kennis als taalvaardigheid uitvoerig worden belicht als factoren van invloed. Het is van belang om te onderzoeken welke van deze twee factoren meer invloed heeft op de prestaties van proefpersonen. Wanneer dat bekend is kunnen immers doelgerichte verbeteringen worden toegepast in het UPO. Om te onderzoeken hoe financiële kennis invloed heeft op begrip van het UPO, stel ik daarom nog een onderzoeksvraag. Financiële vaardigheden zullen worden getest aan de hand van algemene financiële kennis en domeinkennis (pensioen kennis). Aan de hand van deze vraag kan een vergelijking worden getrokken tussen financiële kennis en taalvaardigheid.

Vraag 2: In hoeverre voorspellen financiële kennisvaardigheden als algemene financiële kennis en pensioen kennis de score op vindbaarheid en begrijpelijkheid, in vergelijking met taalvaardigheden als woordenschat en clozescore?

Methode

Proefpersonen

Het onderzoek is bij 115 mensen afgenomen door zes proefleiders. De proefpersonen zijn geworven binnen het netwerk van de proefleiders. De deelnemers werden geselecteerd in verschillende leeftijdsgroepen, zodat we een spreiding kregen van 20 tot 63 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 39,7 jaar (SD = 13,83). 40,9% van de deelnemers was man (N = 47), en 59,1% vrouw (N = 68). Ook hebben we gekeken naar opleidingsniveaus. De proefpersonen hadden de volgende hoogst afgeronde opleidingen: lager beroepsonderwijs (4x), VMBO (7x), HAVO (5x), VWO (2x), MBO (43x), HBO (31x) en WO (23x). Geen van de deelnemers had basisonderwijs als hoogst afgeronde opleiding. De spreiding is hier minder goed verdeeld: 15,7% valt binnen de eerste vijf groepen, de rest in de laatste drie groepen. Daarom is er gekozen om de proefpersonen in twee opleidingsgroepen te verdelen: laagopgeleiden (LBO tot en met MBO) en hoogopgeleiden (HBO en WO). Zo komen we op een verdeling van 53% laagopgeleid (N = 61) om 47% hoogopgeleid (N = 54).

Procedure

Er is een vragenlijst opgesteld aan de hand van het onderzoek van Lentz en Pander Maat (2013). Allereerst kregen proefpersonen een korte inleiding op het onderzoek. Er werd uitgelegd welke vragenlijsten zouden komen en dat het een anoniem onderzoek is. Zie voor de introductie ook bijlage 1. De proefpersonen werden gevraagd of ze voldoende waren geïnformeerd en of ze akkoord gingen met deelname. Alle proefpersonen gingen akkoord. Vervolgens werd de vragenlijst voorgelegd. Het eerste gedeelte bestond uit een clozetest. Bij deze test moeten proefpersonen gaten in een tekst opvullen met woorden, om de tekst lopend te maken (opgenomen in bijlage 2). Het tweede gedeelte was een woordenschattest met 20 meer of minder bekende woorden (opgenomen in bijlage 3). Het derde gedeelte was een financiële test die bestond uit één vraag waarin mensen hun eigen kennis inschatten, vier vragen naar algemene financiële kennis en vier vragen naar pensioen kennis. Deze test is opgenomen in bijlage 4.

Bij bovenstaande testen werd de tijd opgenomen. Daarna volgden de demografische vragen als leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en inkomen. Ten slotte werd het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) van 2017 van een fictief persoon voorgelegd, waarbij 14 scenariovragen werden voorgelegd (opgenomen in bijlage 5). Deze vragen komen gedeeltelijk overeen met de vragen die Lentz en Pander Maat aan hun proefpersonen voorgelegd hebben. Echter, niet alle vragen komen volledig overeen. In tabel 1 is te zien welke vragen hetzelfde zijn. In de resultatensectie heb ik hier rekening mee gehouden, door ook een

beperkte dataset te analyseren waarin alleen de vragen die wel overeenkomen zijn opgenomen. Hier kom ik later op terug.

De proefpersonen kregen eerst een halve minuut om het UPO door te lezen. Vervolgens lazen ze de vragen hardop voor en beantwoordden ze deze vragen ook hardop aan de hand van het UPO. Daarbij werd door de proefleider genoteerd of de proefpersoon de juiste passage met het antwoord vond en of deze passage ook werd begrepen. Wanneer een proefpersoon langer dan twee minuten moest zoeken of het zoeken opgaf, werd de juiste passage aangewezen, om te kijken of de passage wél werd begrepen. Dit is anders dan de procedure van Lentz en Pander Maat, omdat zij niet-gevonden antwoorden niet aanwezen en daar dus geen begripscores van hadden.

Materiaal

De onafhankelijke variabelen die we hebben getoetst zijn dus de vindbaarheid en de begrijpelijkheid van informatie in het pensioenoverzicht. Daarbij hebben we proefpersonen het UPO van 2017 laten lezen. Het UPO stond op naam van de fictieve persoon Jan Pieters, lid bij het fictieve pensioenfonds UPF. In dit fictieve document hebben we informatie geselecteerd en opgenomen die binnen de eisen van de verplichte opzet van het nieuwe UPO vallen. Deze verplichte opzet van het UPO is veranderd ten opzichte van eerdere UPO's, zoals degene die getoetst zijn in eerder onderzoek van Lentz en Pander Maat (2013). Een van de grote veranderingen die is doorgevoerd, is de volgorde van de onderdelen. Zo staat bijvoorbeeld het gedeelte over pensioenaangroei in de nieuwe opzet helemaal aan het eind, nog na het kopje 'Heeft u vragen?' In het oude UPO stond dit gedeelte meer naar voren. Daarnaast is het UPO weer naar drie pagina's gegaan, net zoals de versie uit studie 1 van Lentz en Pander Maat. Hun aangepaste versie uit studie 2 was daarentegen twee pagina's.

Een andere verandering is dat in het nieuwe UPO een kopje is opgenomen over de zekerheid van het pensioen en of de hoogte hiervan vaststaat. In het oude UPO is hier niets over te vinden. Het nieuwe UPO is terug te vinden in bijlage 6, het oude UPO in bijlage 7.

Analyse

De analyses van de data zijn in SPSS verwerkt. Allereerst zijn de opleidingsniveaus in twee groepen verdeeld. Door middel van een chi-kwadraattoets is getest of de variabelen geslacht en leeftijd gelijk zijn verdeeld over deze groepen.

Vervolgens zijn de vindscore en begripscore van het UPO berekend door een somscore te berekenen van alle scenariovragen, en daar het gemiddelde van te nemen. Deze scores zijn vergeleken met die uit het onderzoek van Lentz en Pander Maat. Daarnaast zijn dezelfde scores berekend over een beperkte dataset van de vragen die bij de twee onderzoeken overeenkomen.

Om te kijken of er een gemiddelde kan worden genomen bij de andere testen is de betrouwbaarheid ervan gemeten door middel van een Cronbach's alfa. Dit geldt voor de woordenschattoets, de clozetest, de algemene financiële kennis en de pensioen kennis.

Ten slotte is een stapsgewijze regressieanalyse gebruikt om te meten welke variabelen de vinden- en begripsscore voorspellen. Het resultaat van deze analyse is vervolgens weer vergeleken met het resultaat van de regressieanalyse van Lentz en Pander Maat.

Resultaten

Chi-kwadraattoets

Zoals eerder genoemd zijn de opleidingsniveaus onderverdeeld in twee opleidingsgroepen: hoogopgeleid en laagopgeleid. Omdat deze variabele ook wordt meegenomen en getoetst in de verdere analyses, zal eerst bekeken moeten worden of deze twee opleidingsgroepen gelijk zijn in geslacht en leeftijd. Dat wordt getoetst aan de hand van een Chi-kwadraattoets. Aan de hand van deze toets kan geconcludeerd worden dat zowel geslacht ($X^2(1) = 0.17$; $p = .68$) als leeftijd ($X^2(39) = 32.01$; $p = .78$) gelijk zijn verdeeld over de twee opleidingsgroepen.

Vindscore

Net als Lentz en Pander Maat (2013) hebben we bij de afnames vindcores bijgehouden, en daar kan een somscore van worden gemaakt. Het gemiddelde aantal gevonden antwoorden van de 17 deelvragen is 12.53 (SD = 2.62). De antwoorden op vraag 1 en vraag 9 waren niet letterlijk in het UPO terug te vinden, dus daarvan hebben we geen vindscore meegenomen. Dit zorgt voor een percentage van 73.7% gevonden antwoorden. Dit staat tegenover een percentage van 69% in studie 1 van Lentz en Pander Maat, en een percentage van 78% in hun studie 2. Dit zou betekenen dat de passages in het nieuwe UPO minder vaak gevonden worden ten opzichte van studie 2 van Lentz en Pander Maat, terwijl bij hun juist een verbetering was opgetreden ten opzichte van studie 1. Kanttekening hierbij is, echter, dat in ons onderzoek niet helemaal dezelfde vragenlijst is voorgelegd aan de proefpersonen, omdat niet alle vragen nog van toepassing waren op het vernieuwde UPO. Zodoende kan de vindscore niet rechtstreeks worden vergeleken. Daarom is er ook een vindscore berekend als er wordt gekeken naar een beperkte dataset met alleen de vragen die wel overeenkomen in beide onderzoeken.

In tabel 1 is te zien welke vragen van beide studies overeenkomen met elkaar. Van deze beperkte dataset is ook een somscore gemaakt. Het gemiddelde aantal gevonden vragen daarvan was bij ons 11.31 (SD = 2.28) van de 15 vragen, een percentage van 75.4%. Dezelfde score kan bij de tweede studie van Lentz en Pander Maat worden berekend aan de hand van de percentages in hun figuur 4. Hier komt een percentage uit van 77.4%. Het verschil in vindbaarheid van beide UPO's wordt hiermee dus een stuk kleiner dan op het eerste gezicht lijkt, maar blijft in het voordeel van het oude UPO.

Tabel 1. Overeenkomende vragen van de studie van Lentz & Pander Maat (2013) en deze studie

Lentz & Pander Maat (2013), Studie 2	1, alleen begripscore	2a+2b	3c+3d	4	5a	6b+6c	7	9	10 t/m 14
Huidige studie	1, alleen begripscore	2a+2b	3a+3b	4	5	3a+3b	6	8a	10 t/m 14

Begripscore

Voor de begripscore zijn de zelfde stappen gemaakt. Hierbij moet wel een kleine kanttekening worden gemaakt. Wij hebben meer begripscores meegenomen dan Lentz en Pander Maat, omdat wij niet-gevonden antwoorden hebben aangewezen. Dit hebben zij niet gedaan. Hier zal ik in de discussie kort op terugkomen.

Het gemiddelde aantal begrepen antwoorden van de 19 deelvragen was 13.71 (SD = 2.51). Dit is proportioneel minder dan het aantal gevonden vragen, omdat vraag 1 en 9 bij de begripscore wel zijn meegenomen. Zo komt de begripscore uit op een percentage van 72.2%. In studie 1 van Lentz en Pander Maat was dit 69%, over de gehele vragenlijst. In hun studie 2 was dit 81%. Zodoende valt ons percentage wederom tussen deze twee studies in.

Echter, ook voor de begripscore is er gekeken naar de beperkte dataset, zoals die in tabel 1 staat weergegeven. In de beperkte dataset van onze studie komt het gemiddeld aantal begrepen vragen uit op 11.83 (SD = 2.02) van de 16 deelvragen. Dit is een percentage van 73.9%. Dezelfde score komt in de studie 2 van Lentz en Pander Maat uit op 80.1%. Ook hier is te zien dat het verschil in begrip van de verschillende UPO's kleiner is dan op het eerste gezicht lijkt, maar in het voordeel blijft van het oude UPO. In tabel 2 zijn voor het overzicht alle percentages van gevonden en begrepen antwoorden opgenomen.

Tabel 2. Percentages gevonden en begrepen antwoorden van de drie studies in de volledige dataset en in de beperkte dataset.

	<i>Volledige dataset</i>		<i>Beperkte dataset</i>	
	Vindbaarheid	Begrip	Vindbaarheid	Begrip
Huidige studie	73.7	72.2	75.4	73.9
Studie 2 Lentz & Pander Maat (2013)	78	81	77.4	80.1
Studie 1 Lentz & Pander Maat (2013)	69	69	-	-

Betrouwbaarheid van de testen

Zoals eerder genoemd hebben we naast de scenariovragen verschillende andere testen afgenomen bij de proefpersonen. Deze testen zijn grotendeels overgenomen uit eerder onderzoek, zoals Lentz en Pander Maat (2013). Desondanks is het goed om de betrouwbaarheid te testen en zo te kijken of deze toetsen gebruikt kunnen worden voor verdere analyse. Beide constructen die taalvaardigheid meten blijken betrouwbaar; de clozetest ($\alpha = 0.74$) en de woordenschattest ($\alpha = 0.85$). Bij beide testen zijn de vragen dus daadwerkelijk samengenomen tot één clozescore en één woordenschat-score. Echter, bij de financiële testen lopen we tegen een lage betrouwbaarheid aan. De vragen naar pensioen kennis zijn zo onbetrouwbaar met elkaar, dat die niet gebruikt zijn in de verdere analyses ($\alpha = 0.26$). Ook het weglaten van een vraag zorgt niet voor een betere betrouwbaarheid. De vragen naar algemene financiële kennis hebben een iets hogere betrouwbaarheid ($\alpha = 0.38$). Bij het weglaten van vraag 5, de vraag over obligatiekoersen, gaat de betrouwbaarheid nog iets omhoog ($\alpha = 0.42$). Dit is nog steeds een lage betrouwbaarheid, maar het is acceptabel genoeg om wel mee te nemen in de verdere analyse. Omdat het hier om kennisvragen gaat, is het ook waarschijnlijk dat de betrouwbaarheid wat lager uitvalt, omdat de vragen over verschillende terreinen gaan. Bovendien worden deze vragen ook in ander onderzoek gebruikt als instrument om financiële kennis te meten (Lusardi & Mitchell, 2014). Zodoende is er een somscore per proefpersoon berekend voor algemene financiële kennis om te kijken of deze variabele iets doet in de regressieanalyse.

Stapsgewijze regressie vindbaarheid

In de regressieanalyse wordt gekeken welke variabelen als voorspeller kunnen worden gezien voor de afhankelijke variabelen vindbaarheid en begrip. De onafhankelijke variabelen die zijn meegenomen in deze analyse zijn geslacht, leeftijd, opleidingsgroep (door middel van één dummy-variabele), taalvaardigheid (in de vorm van de clozetest en de woordenschattest) en financiële kennis (in de vorm van de algemene financiële kennis test).

De correlaties tussen de verschillende variabelen zijn opgenomen in tabel 3. Alleen de correlaties met $p < .05$ zijn meegenomen. De voorspellers onderling vertonen geen collineariteit. Opvallend is dat hoogopgeleiden hoger scoren op zowel de vind- als begripscore. Ook de woordenschat en clozescore hebben een duidelijke positieve correlatie met opleidingsgroep. Oudere mensen scoren hoger op woordenschat. Verder correleren ook woordenschat en clozescore positief met elkaar. Daarnaast lijkt het erop dat mannen meer financiële kennis hebben. Ook financiële kennis correleert positief met woordenschat en clozescore.

Tabel 3. Correlaties tussen voorspellers en afhankelijke variabelen, en tussen voorspellers onderling. Scores met een * hebben een p-waarde < .01

	Woordenschat	Clozescore	Fin. kennis	Opleidingsgroep	Geslacht	Leeftijd
Begripscore	.21	.21		.27 *		
Vindscore	.28 *	.36 *	.18	.29 *		
Woordenschatscore	-	.38 *	.42*	.26 *		.57 *
Clozescore		-	.35*	.44 *		
Financiële kennis			-	.20	-.19	
Opleidingsgroep				-		
Geslacht					-	
Leeftijd						-

Nu zal eerst de stapsgewijze regressie voor vindbaarheid worden toegelicht. Een eerste regressie met alleen de persoonskenmerken (geslacht, leeftijd, opleiding) geeft een zwak model waarin 9% van de variantie wordt verklaard door opleidingsgroep (zie bijlage 8, tabel 6 voor dit model). Als we vervolgens woordenschat toevoegen aan de regressie, wordt een sterker model gevonden waarin woordenschat en opleidingsgroep samen 13% van de variantie voorspellen (zie bijlage 8, tabel 7 voor dit model). Als we ook de clozescore toevoegen als onafhankelijke variabele, wordt het model nog beter. Er wordt namelijk een even sterk model gevonden. Daarin wordt overigens 13% van de variantie verklaard door clozescore alleen. In tabel 4 is deze stapsgewijze regressie te vinden. Financiële kennis voegt niets toe aan het model en maakt dit niet sterker. In dit model komen de voorspellers geslacht ($p = .051$), woordenschat ($p = .09$) en opleidingsgroep ($p = .09$) wel in de buurt van significantie, maar ze worden niet opgenomen in het model. Financiële kennis blijft verre van significant ($p = .52$). Er kan geconcludeerd worden dat clozescore gedeeltelijk invloed heeft gehad op het vinden van informatie. Woordenschat en opleiding hebben duidelijk minder invloed.

Tabel 4. Regressiemodel voor vindbaarheid.

Model	Voorspellers	B	SE	Beta	t	p
R = .36;	(Constant)	7.67	1.21			
R ² = .13; SE = 2.46	Clozescore	.23	.06	.36	4.06	< .01

Vergelijking vindbaarheid

Taalvaardigheid heeft in deze regressie invloed op de vindbaarheid van informatie in het huidige UPO. Dit is anders dan bij Lentz & Pander Maat. In hun studie 1 werd 33% van de variantie verklaard door

opleidingsniveau. In hun tweede studie werd door opleidingsniveau nog 19% van de variantie verklaard bij vindbaarheid. Wanneer zij woordenschat toevoegden aan het model, werd dit model niet beter. Ook clozescore verbeterde het niet en had geen invloed op de vindbaarheid van informatie in het UPO. Opleidingsniveau blijkt dus steeds een kleinere factor te worden in vindbaarheid: van een verklaarde variantie van 33%, naar 19%, naar 9% bij ons in een zwak model zonder taalvaardigheid. Deze taalvaardigheid, echter, voorspelt vervolgens wel meer dan bij Lentz en Pander Maat door middel van de clozescore die 13% van de variantie voorspelt.

Financiële kennis en pensioenkennis komen in beide onderzoeken niet terug als voorspeller en hebben dus geen invloed op de scores.

Stapsgewijze regressie begrip

Voor het begrip is dezelfde stapsgewijze regressie doorlopen. Als we wederom alleen de persoonskenmerken (geslacht, leeftijd, opleiding) meenemen, wordt een zwak model gevonden waarin alleen opleidingsgroep 8% van de variantie verklaart. Wanneer woordenschat, clozetest en financiële kennis worden meegenomen in de regressie blijft nog steeds opleidingsgroep alleen voorspeller. Van de andere voorspellers komt alleen geslacht ($p = .08$) redelijk in de buurt van significantie. In tabel 5 is dit regressiemodel opgenomen.

Tabel 5. Regressiemodel voor begrip.

Model	Voorspellers	B	SE	Beta	t	p
R = .27;	(Constant)	13.10	.31			
R ² = .08; SE = 2.43	Opleidingsgroep	1.37	.46	.27	3.01	< .01

Vergelijking begrip

In studie 1 van Lentz en Pander Maat wordt een model gevonden waarin 30% van de variantie kan worden verklaard door woordenschat en het hebben van een lage opleiding. In studie 2 van Lentz en Pander Maat wordt in eerste instantie een zwak model gevonden waarin opleiding en pensioenkennis samen 10% van de variantie verklaren. Wordt taalvaardigheid meegenomen, dan wordt een sterker model gevonden waarin woordenschat alleen 18% van de variantie verklaart.

Taalvaardigheid had in die studie dus wel invloed op het begrip van het UPO, waar het in dit onderzoek geen invloed meer heeft op begrip. Woordenschat en clozescore voegen niets meer toe in de regressie. Kortom, leesvaardigheid wordt een steeds kleinere voorspeller voor begrip van het UPO: van 30% in

studie 1 (samen met opleiding), naar 18% in studie 2, en in het huidige onderzoek speelt leesvaardigheid geen rol meer. Meer specifiek: de invloed van woordenschat is flink verminderd. Opleiding speelt daarentegen wel weer een grotere rol.

Als we ten slotte kijken naar de financiële aspecten is er ook een klein verschil tussen de studies. In de studie naar het vorige UPO voorspelt pensioen kennis –weliswaar samen met opleiding- een klein gedeelte van de variantie, in een model zonder taalvaardigheid. In ons onderzoek is pensioen kennis niet opgenomen vanwege de betrouwbaarheid, maar ook financiële kennis doet bij ons helemaal niets. Taalvaardigheid noch financiële kennis heeft invloed op het begrip van het UPO.

Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk zal ik de onderzoeksvragen die in de inleiding zijn gesteld meer expliciet beantwoorden en daarnaast zal ik de kanttekeningen van het onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek toelichten.

Mattheüs- versus Martinus-effect

In de eerste onderzoeksvraag is onderzocht welk effect zou optreden bij het nieuwste UPO: het Mattheüs-effect dat Rigney (2010) beschrijft, of het Martinus-effect dat Lentz en Pander Maat (2016) introduceren. Om tot dit antwoord te komen, worden eerst de deelvragen beantwoord.

Onderzoeksvragen 1a en 1b laten zich makkelijk beantwoorden. Uit de analyse is gebleken dat bij dit UPO zowel de vind- als de begripscore lager uitvallen dan bij het oude UPO. Ook wanneer er naar een beperkte dataset wordt gekeken met alleen de vragen die in beide onderzoeken zijn gesteld, vallen beide scores lager uit: bij vindbaarheid gaat het om 75,4% gevonden antwoorden tegenover 77,4% gevonden antwoorden; bij begrip gaat het om 73.9% tegenover 80.1%. Bij het UPO dat Lentz en Pander Maat in studie 2 testten was een verbetering opgetreden van het oude UPO daarvoor. Echter, bij het huidige UPO gaan de scores weer omlaag. Er kan dus geconcludeerd worden dat het UPO niet is verbeterd wat betreft vindbaarheid en begrijpelijkheid.

Een opmerking die hierbij gemaakt moet worden, is dat we voor het onderzoek een fictief UPO hebben gebruikt. Dat betekent dat we een eigen document hebben opgesteld dat binnen de eisen van het nieuwste UPO valt. De scores die we dus vinden voor vindbaarheid en begrip gelden voor ons UPO, en kunnen verschillen wanneer er gekozen wordt om andere informatie op te nemen. Echter, die verschillen zullen waarschijnlijk marginaal zijn, omdat we wel binnen de grenzen van de eisen zijn gebleven.

Bij vraag 1c wordt gekeken naar de rol van opleidingsniveau en de taalvaardigheden woordenschat en clozetest in deze scores. Opleidingsniveau was namelijk een grote voorspeller in het onderzoek van Lentz en Pander Maat. In hun studie 1 werd 33% van de variantie voor vindbaarheid verklaard door opleidingsniveau, en 30% van de variantie voor begrip, samen met woordenschat. In studie 2 wordt voor vindbaarheid nog maar 19% van de variantie verklaard door opleidingsniveau. Voor begrip valt opleidingsniveau zelfs weg in het sterkste model, waar nog 18% van de variantie wordt verklaard door

woordenschat. Opleidingsniveau en woordenschat maakten dus minder uit voor de vindbaarheid en het begrip bij het nieuwe UPO.

In het huidige onderzoek valt opleidingsniveau voor vindbaarheid ook weg in het sterkste model. Daarvoor in de plaats komt overigens een verklaarde variantie van 13% door de clozetest. Er kan worden geconcludeerd dat opleidingsniveau steeds minder uitmaakt voor vindbaarheid. Leesvaardigheid daarentegen speelt wel een grotere rol ten opzichte van de eerdere UPO's. Het is dus ook lastig om hier te spreken van een Mattheüs- of Martinus-effect, omdat opleidingsniveau steeds minder uitmaakt, maar leesvaardigheid wel belangrijker wordt. Mensen met een hogere leesvaardigheid, kunnen dus beter hun informatie vinden in het nieuwe UPO.

Voor begrip is er een andere ontwikkeling waar te nemen. Waar bij Lentz en Pander Maat leesvaardigheid nog wel een voorspeller was voor de score, is bij ons een zwak model te vinden waarin slechts 8% van de variantie wordt verklaard door opleidingsniveau. Hier kan worden gesproken van een Martinus-effect: opleiding en leesvaardigheid maken steeds minder uit voor het begrip van het UPO. Het maakt dus minder uit of iemand laag- of hoogopgeleid is, of een lage of hoge leesvaardigheid heeft.

Echter, de vraag die hierbij moet worden gesteld is of dit Martinus-effect ontstaat door een verbetering van de scores onder laagopgeleiden, of door een verslechtering van de scores onder hoogopgeleiden. Zoals eerder is genoemd zijn zowel de vindbaarheid- als de begripscores gemiddeld gedaald. Dit betekent dat de scores bij de laagopgeleiden blijkbaar minder sterk zijn gedaald dan de scores van de hoogopgeleiden. Dit is een enigszins positieve ontwikkeling, maar het feit dat de scores dalen blijft staan. Het optreden van een Martinus-effect gaat hier dus ten koste van de algemene vindbaarheid en van het algemene begrip.

Financiële vaardigheden versus taalvaardigheden

In onderzoeksvraag 2 wordt gevraagd naar het verschil tussen financiële aspecten en taalvaardigheidsaspecten als voorspellers. Omdat de betrouwbaarheid van pensioen kennis erg laag was, is deze uiteindelijk niet meegenomen in de regressies. De algemene financiële kennis is wel meegenomen in de regressies, maar bleek niets toe te voegen. Zowel bij vindbaarheid als begrijpelijkheid had financiële kennis geen voorspellende waarde en kwam niet eens in de buurt van significantie.

De leesvaardigheidsaspecten die we hebben gemeten lijken meer voorspellende kracht te hebben. Hoewel woordenschat en clozescore niets deden voor de begripscores, werd er voor de vindcores wel een model gevonden met taalvaardigheid. In een zwak model voorspelde woordenschat, weliswaar samen met opleidingsniveau, 13% van de variantie. Wanneer clozescore werd toegevoegd, kwam er een even sterk model uit waarin 13% werd verklaard door clozescore alleen. Kortom, beide leesvaardigheidsaspecten hebben enige invloed op vindcores, in tegenstelling tot de financiële kennis. Leesvaardigheid lijkt dus meer invloed te hebben op vindbaarheid dan domeinkennis, in dit geval de financiële kennis.

Kanttekeningen bij het onderzoek

Enkele beperkingen hebben invloed op de mate waarin conclusies kunnen worden getrokken. Allereerst is het goed om te noemen dat er in dit onderzoek twee verschillende UPO's zijn vergeleken, waarin soms ook verschillende informatie stond. Dit betekent dat niet altijd dezelfde vragen over de tekst konden worden gesteld. De beperkte dataset is vanzelfsprekend gebaseerd op het gedeelte van de tekst dat wel overeenkomt. Zodoende kan het nieuwste UPO niet rechtstreeks in zijn geheel naast het oude UPO worden gelegd. De vergeleken vind- en begripscores geven dus wel een goede indicatie, maar hebben niet volledig dezelfde waarde.

Een tweede kanttekening in de vergelijking tussen beide onderzoeken moet worden gemaakt bij de procedure. Wanneer proefpersonen bij ons een vraag niet konden vinden binnen twee minuten, hebben we de juiste passage in het document aangewezen. Zo kon er worden bekeken of een proefpersoon een antwoord wel zou begrijpen, ondanks dat het voor diegene onvindbaar was. In de procedure van Lentz en Pander Maat is dit niet gebeurd. Dit betekent dat daar alleen de 'goede' proefpersonen, die in staat waren een juiste passage te vinden, zijn meegenomen in de begripscore. Dit zou enigszins de verhoogde scores kunnen verklaren, hoewel de verschillen in scores tussen beide UPO's alsnog vrij groot zijn.

In de analyse is besproken dat de betrouwbaarheid van de twee financiële testen niet hoog was. De algemene financiële kennistest is uiteindelijk wel meegenomen, met één vraag er uitgelaten. Echter, de pensioenkennistest was dermate onbetrouwbaar dat die niet is meegenomen in de verdere analyses. Op dit punt kon dus geen vergelijking worden getrokken. De domeinkennis die Zhang, Liu en Cole (2013) opsplitten in vakkennis en voorkennis is dus niet volledig gemeten. De vakkennis is wel gemeten in de vorm van algemene financiële kennis, maar deed niets in de regressies. Dat deze test geen voorspellende waarde bleek te hebben, kan ook komen door de lage betrouwbaarheid van de test en de geringe grootte (drie vragen).

Vervolgonderzoek

Voor vervolgonderzoek is het van belang om gelijke testen op te nemen in de procedure en de procedure af te stemmen op eerder onderzoek, zodat de vergelijking volledig kan worden gemaakt. Er moet daarbij onderzoek worden gedaan naar de financiële testen en hoe deze het best en het meest betrouwbaar geoperationaliseerd kunnen worden. Als dat gebeurt, kunnen ze in het geheel worden meegenomen in analyses en kan er één op één worden vergeleken met andere testen, zoals de woordenschattest en de clozetest.

Verder moet er meer onderzoek worden gedaan naar de rol van financiële vaardigheden en taalvaardigheden in begrip van pensioendocumenten. Uit dit onderzoek is gebleken dat financiële vaardigheden weinig invloed lijken te hebben op vindbaarheid en begrip, terwijl taalvaardigheid wel meespeelt. In vervolgonderzoek zou deze relatie verder moeten worden uitgediept. Daarbij kunnen

meerdere aspecten van financiële kennis worden meegenomen. We hebben nu immers een beperkt beeld van de invloed van deze kennis, door de beperkte vragenlijsten.

Advies

De beperkingen van dit onderzoek in acht nemend, blijft een conclusie staan die gebruikt kan worden bij het verder ontwikkelen van het UPO. Allereerst lijkt het er sterk op dat de vindbaarheid en het begrip van het nieuwste UPO niet verbeterd zijn. Met name de gemiddelde begripscore is flink omlaag gegaan. Er zal kritisch gekeken moeten worden naar de veranderingen in de verplichte opzet van het document, omdat die blijkbaar niet doeltreffend zijn. Tegelijkertijd is met deze veranderingen wel een positieve trend voortgezet: opleidingsniveau en leesvaardigheid hebben steeds minder invloed op vindbaarheid en begrip. Het is van belang om deze ontwikkeling te behouden en door te trekken.

Een tweede advies gaat over de aard van eventuele verdere verbeteringen. Zoals blijkt uit dit onderzoek hebben met name taalvaardigheden invloed op vindbaarheid en begrip. Financiële kennis maakt hiervoor veel minder uit. Nieuwe verbeteringen zullen dus ingestoken moeten worden op het verbeteren of vergemakkelijken van taalgebruik en minder op extra uitleg van financiële aspecten in de tekst.

Referenties

- Abraham, R. G., & Chapelle, C. A. (1992). The meaning of cloze test scores: An item difficulty perspective. *Modern Language Journal*, 76(4), 468-479.
- Krijnen, J., Breugelmans, S., & Zeelenberg, M. (2014). *Waarom mensen de pensioenvoorbereiding uitstellen en wat daartegen te doen is*. Netspar economische adviezen, Paper 52.
- Lentz, L. & Pander Maat, H. (2013). *De gebruiksvriendelijkheid van het Uniform Pensioenoverzicht*. Netspar occasional paper.
- Lentz, L. & Pander Maat, H. (2016, 11 november). *Financiële geletterdheid: wat is het en wat doet het?* [Powerpoint]. Geraadpleegd op 30 november 2016.
- Lusardi, A. & Mitchell, O.S. (2007). Financial Literacy and Retirement Preparedness: Evidence and Implications for Financial Education. *Business Economics*, 42(1), 35-44.
- Lusardi, A. & Mitchell, O.S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Psychology*, 52(1), 5-44.
- Pensioenfederatie. (z.d.). *Uniform Pensioenoverzicht (UPO)*. Geraadpleegd op 30 november 2016, op http://www.pensioenfederatie.nl/services/themas/Pages/Uniform_Pensioenoverzicht_UPO_39.aspx
- Rigney, D. (2010). *The Matthew effect: How advantage begets further advantage*. Columbia University Press New York.

- Rijksoverheid. (2015, mei). *Wet pensioencommunicatie aangenomen*. Geraadpleegd op 22 januari 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/05/19/wet-pensioencommunicatie-aangenomen>
- Stahl, S.A., Chou Hare, V., Sinatra, R. & Gregory, J.F. (1991). Defining the Role of Prior Knowledge and Vocabulary in Reading Comprehension: The Retering of Number 41. *Journal of Reading Behavior*, 23(4), 487-508.
- Uniform Pensioenoverzicht. (z.d.). *Uitkeringsovereenkomst en premieovereenkomst*. Gedownload op 30 november 2016, van <http://www.uniformpensioenoverzicht.nl/ActievenEnGewezenDeelnemers.aspx>
- Van Rooij, M.C.J., Lusardi, A. & Alessi, R.J.M. (2011). Financial literacy and retirement planning in the Netherlands. *Journal of Economic Psychology*, 32, 593-608.
- Zhang, X., Liu, J. & Cole, M. (2013). Task topic knowledge vs. background domain knowledge: impact of two types of knowledge on user search performance. In Á. Rocha, A.M. Correia, T. Wilson & K.A. Stroetmann (Eds.) *Advances in Information Systems and Technologies* (pp. 179-191). Berlijn: Springer.

Bijlage 1 – Introductie vragenlijst

Universiteit Utrecht

Project *Begrijpelijkheid UPO*

Het Uniform Pensioen Overzicht (UPO) is een startbrief die pensioenuitvoerders hun deelnemers jaarlijks toesturen. Het UPO heeft als doel om de deelnemer, partners en nabestaanden een duidelijk overzicht te geven van de pensioenopbouw bij uit dienst gaan, overlijden of arbeidsongeschiktheid.

Doel van het onderzoek

Onderzoekers van de Universiteit Utrecht willen graag weten hoe begrijpelijk het UPO wordt gevonden door het Nederlandse publiek. Aan het beantwoorden van die vraag kunt u een bijdrage leveren door deel te nemen aan dit onderzoek.

U krijgt eerst een toestemmingsverklaring die u samen met de proefleider dient in te vullen als u mee wilt doen aan dit onderzoek. Deze verklaring geeft toestemming voor het gebruik van uw antwoorden voor enkel wetenschappelijke doeleinden. Vervolgens krijgt u drie verschillende toetsen in de volgende volgorde: een leesvaardigheidstoets, een woordenschattoets en een financiële kennistoets. Hierna volgen een aantal algemene vragen. U krijgt dan een UPO te zien, waarna een aantal scenariovragen zullen volgen. U zult geklokt worden, laat u hier niet door afleiden. De onderzoekers houden de tijd bij om de duur van het onderzoek in de gaten te houden. Specifieke instructies over het invullen van de toetsen en het beantwoorden van de scenariovragen zullen nog volgen. Het onderzoek zal ongeveer 45 minuten duren. U hoeft zich niet te haasten, er is voldoende tijd. Er zijn hierbij geen foute antwoorden en alle antwoorden worden anoniem verwerkt.

Wij stellen uw medewerking zeer op prijs.

Fleur Abbenhuis

Anne de Heer

Joost Olijve

Lisanne Schouten Maud

Schuit

Sanne Verstijnen

Onder begeleiding van: Dr. Sanne Elling

Bijlage 2 – Clozetest

Hieronder staat een tekst over donorregistratie. In deze tekst is een aantal woorden weggelaten. Probeer bij elk gat in de tekst te bedenken welk woord is weggelaten en vul dat in op de stippellijn. Als u een fout heeft gemaakt, streep het woord dan door, schrijf in de kantlijn uw juiste antwoord en verwijs hiernaar door middel van een pijl.

Donorregistratie

In het Donorregister kunt u laten vastleggen of u uw organen na uw overlijden wel of niet beschikbaar stelt voor transplantatie. kunt er ook voor kiezen uw nabestaanden of één persoon te laten beslissen na uw U kunt uw beslissing vastleggen door het invullen en versturen van het Dit kan online of per post.

Het laten registreren van uw keuze in het Donorregister geeft en zekerheid voor iedereen die bij orgaan- en betrokken is, zoals potentiële donoren, uw naasten, maar ook artsen en verpleegkundigen. in het Donorregister is niet verplicht. uw keuze niet staat, betekent dit dat uw na uw overlijden moeten beslissen of u bent of niet.

Niet iedereen kan zich inschrijven in het Donorregister: u moet twaalf jaar zijn; u moet ingeschreven staan bij een Nederlandse gemeente. Op dit moment staan ruim vijf miljoen in het Donorregister vastgelegd. De meeste geregistreerden geven toestemming voor , al dan niet met uitsluitingen. Als u uw keuze heeft laten vastleggen, kunt u deze wijzigen. Daarvoor moet u een donorformulier invullen.

Minderjarigen kunnen vanaf twaalfde hun wens in het Donorregister laten Ouders of voogden hoeven hiervoor toestemming te verlenen. Als instemmen met donatie en voor hun zestiende overlijden, kunnen ouders of voogden weigeren. Ouders hebben een vetorecht en hun goedkeuring worden er geen of weefsels uitgenomen. Als de of voogden in zo'n geval niet bereikbaar zijn, wordt de geregistreerde van de minderjarige uitgevoerd. Het geldt andersom niet. Ouders of kunnen géén toestemming verlenen voor donatie als de minderjarige heeft laten vastleggen juist geen donor te willen zijn. Vanaf zestien jaar heeft iemand volledige beslissingsbevoegdheid en de eigen wilsverklaring.

Bijlage 3 – Woordenschattest

Hierna ziet u twintig vragen over woorden die meer of minder vertrouwd zijn. Denk er niet te lang over na, het is geen examen. Omcirkel het juiste antwoord. Weet u het antwoord niet? Doe geen gok, maar kies voor "ik weet het niet". Als u een fout heeft gemaakt, zet u een kruis door het foute antwoord en omcirkelt u het juiste antwoord.

1. Dit bedrijf moet **gesaneerd** worden.

- a. gezond gemaakt
- b. gemoderniseerd
- c. beëindigd
- d. uitgebreid
- e. ik weet het niet

2. De toestand is **precair**.

- a. totaal hopeloos
- b. zorgelijk
- c. geheel onder controle
- d. zeer onzeker
- e. Ik weet het niet

3. Zijn bijdrage aan het werk is **marginaal**.

- a. groot
- b. klein
- c. positief
- d. negatief
- e. ik weet het niet

4. De **dissidenten** krijgen veel aandacht van de pers.

- a. guerillastrijders
- b. terroristen
- c. deelnemers aan een demonstratie
- d. tegenstanders van de regering
- e. ik weet het niet

5. Hij is een **demagoog**.

- a. iemand die veel doet voor de gewone man
- b. iemand die het volk laat mee beslissen
- c. iemand die het volk vertegenwoordigt in de Tweede Kamer
- d. iemand die zegt wat het volk graag wil horen
- e. ik weet het niet

6. In haar baan heeft zij af en toe te maken met **scrupules**.

- a. tegenslagen
- b. gewetensbezwaren
- c. stress
- d. verveling
- e. ik weet het niet

7. Het **electoraat** zal daar niet blij mee zijn.

- a. het publiek
- b. de klanten
- c. de patiënten
- d. de kiezers
- e. ik weet het niet

8. Zijn uitspraken waren **ondubbelzinnig**.

- a. duidelijk
- b. onduidelijk
- c. vriendelijk
- d. onvriendelijk
- e. ik weet het niet

9. Na de **omwenteling** verhuisde hij naar het platteland.

- a. burgeroorlog
- b. verandering van baan
- c. scheiding
- d. grote maatschappelijke verandering
- e. ik weet het niet

10. Het is **billijk** dat hij dit terugbetaalt.

- a. waarschijnlijk
- b. aardig
- c. redelijk
- d. onterecht
- e. ik weet het niet

11. Hij stond bekend om zijn **doortastendheid**.

- a. slim en handig te werk gaan
- b. snel en krachtig ingrijpen
- c. te snel te werk gaan
- d. bedachtzaam optreden
- e. ik weet het niet

12. De **segregatie** in de Amsterdamse wijk de Bijlmer is toegenomen.

- a. misdaad
- b. overlast van vandalen
- c. samenwerking tussen groepen
- d. apart leven van groepen
- e. ik weet het niet

13. Zij is **megalomaan**.

- a. heeft grootheidswaan
- b. is onzeker
- c. is somber
- d. is hyperactief
- e. ik weet het niet

14. Meteen op de aanslag volgden **represailles**.

- a. achtervolgingen
- b. arrestaties
- c. rechtszaken
- d. wraakacties
- e. ik weet het niet

15. Hun **rivaliteit** begint iedereen op te vallen.

- a. relatie
- b. somberheid
- c. onderlinge vijandschap
- d. onderlinge concurrentie
- e. ik weet het niet

16. Zij houdt zich op haar werk bezig met **triviale** zaken.

- a. belangrijk
- b. verdacht
- c. onbelangrijk
- d. ingewikkeld
- e. ik weet het niet

17. Kunt u hem **dispensatie** geven?

- a. voorrang boven anderen
- b. vrijstelling van een verplichting
- c. een tijdelijke verblijfplaats
- d. kwijtschelding van een schuld
- e. ik weet het niet

18. Hij deed een **minutieus** onderzoek naar belastingfraude.

- a. kortdurend
- b. kleinschalig
- c. interessant
- d. heel nauwkeurig
- e. ik weet het niet

19. Zij is een **gegadigde**.

- a. iemand die ons goed gezind is.
- b. iemand die uitgenodigd is.
- c. iemand die misschien geschikt is.
- d. iemand die gedupeerd is.
- e. ik weet het niet

20. Dat is een **gefingeerd** voorbeeld.

- a. goed
- b. verzonnen
- c. duidelijk
- d. vergezocht
- e. ik weet het niet

Bijlage 4 – Financiële kennistest

Hieronder stellen we enkele vragen over financiële zaken. Omcirkel het juiste antwoord. Weet u het antwoord niet? Doe geen gok, maar kies voor "ik weet het niet". Als u een fout heeft gemaakt, zet u een kruis door het foute antwoord en omcirkelt u het juiste antwoord.

1. Hoe zou u uw eigen kennis van geldzaken beoordelen?

Zeer slecht Zeer goed
2. U heeft 100 Euro op een spaarrekening en de rente is 2% per jaar. Hoeveel heeft u dan na vijf jaar op de spaarrekening, ervan uitgaande dat u al het geld op deze rekening laat staan.
 - a. Meer dan 102 euro
 - b. Precies 102 euro
 - c. Minder dan 102 euro
 - d. Ik weet het niet
3. De rente op uw spaarrekening is 1% per jaar en de inflatie is 2% per jaar. Zou u dan na 1 jaar meer, precies hetzelfde of minder kunnen kopen dan vandaag met het geld op de rekening?
 - a. Meer dan vandaag
 - b. Precies hetzelfde als vandaag
 - c. Minder dan vandaag
 - d. Ik weet het niet
4. Geld beleggen in aandelen van één bedrijf geeft normaal gesproken een zekerder rendement dan geld beleggen in een fonds dat investeert in aandelen van verschillende bedrijven.
 - a. Waar
 - b. Niet waar
 - c. Ik weet het niet
5. Als de rente stijgt, wat gebeurt er dan met de obligatiekoersen?
 - a. Die gaan stijgen
 - b. Die gaan dalen
 - c. Die blijven hetzelfde
 - d. Ik weet het niet
6. Waarom beleggen pensioenfondsen geld in aandelen?
 - a. Pensioenfondsen beleggen geld in aandelen om een zo hoog mogelijk rendement te behalen, zodat zij pensioenuitkeringen kunnen laten meestijgen met de loonontwikkeling.
 - b. Pensioenfondsen beleggen geld in aandelen om hun medewerkers en overige onkosten van te kunnen betalen.

- c. Pensioenfondsen beleggen geld in aandelen van bedrijven, omdat ze in die bedrijven meer vertrouwen hebben dan in de overheid
 - d. Ik weet het niet
7. Welke factoren zijn van invloed op het pensioen dat u via uw werkgever ontvangt? Vink alle factoren aan die volgens u invloed hebben:
- Het salaris dat u per uur verdient
 - Of u wel/niet AOW ontvangt
 - Het aantal jaren dat u tot aan uw pensioen gewerkt heeft
 - Geen van de bovenstaande factoren
8. Krijgt iemand met een hoog pensioen minder AOW?
- a. Nee, de hoogte van de AOW is niet gerelateerd aan de hoogte van het pensioen.
 - b. Nee, de AOW betreft een vast percentage van het pensioen: iemand met een hoog pensioen krijgt meer AOW dan iemand met een laag pensioen.
 - c. Ja, wie een pensioen heeft van boven de 100.000 euro per jaar wordt met ingang van 2016 gekort op de AOW.
 - d. Ik weet het niet.
9. Welke veranderingen in uw leven kunnen van invloed zijn op uw persoonlijke toekomstige pensioen? Vink alle factoren aan die volgens u invloed hebben:
- Uw partner stopt met werken
 - U krijgt kinderen
 - U maakt promotie
 - U gaat scheiden
 - U gaat minder werken
 - Ik weet het niet

Bijlage 5 – Scenariovragen bij het UPO

Na het lezen van het UPO volgen nu een aantal scenariovragen. De vragen dienen hardop voorgelezen en beantwoord te worden in chronologische volgorde. De proefleider zal aantekeningen maken en de tijd bijhouden. U moet uw antwoord kunnen aanwijzen in de tekst. Wanneer u binnen twee minuten geen antwoord kunt formuleren, zal de proefleider de passage aanwijzen. Probeer u dan alsnog een antwoord te formuleren.

1. Wat is het Uniform Pensioenoverzicht?
2. Stel, Jan blijft tot zijn 65ste dit werk doen.
 - a. Hoeveel pensioen krijgt hij dan van het UPF?
 - b. Is dit een netto bedrag?
3. Stel, Jan overlijdt op 63-jarige leeftijd. Zijn vrouw Ria is 60 en blijft achter met hun 14- en 19jarige kinderen.
 - a. Wat krijgen zijn kinderen aan pensioen?
 - b. Voor hoe lang krijgen de kinderen pensioen?
 - c. Wat krijgt zijn vrouw aan pensioen op het moment van het overlijden van Jan?
 - d. Stel dat Ria 68 zou zijn bij het overlijden van haar man. Is het antwoord op de vorige vraag dan anders?
4. Waarvoor kan Jan de informatie over pensioenaangroei gebruiken?
5. Stel, Jan besluit op 1 januari 2017 in een andere bedrijfstak te gaan werken. Hoeveel pensioen krijgt hij dan van het UPF vanaf zijn 65ste?
6. Wat voor soort pensioenovereenkomst heeft Jan?
7. Wat houdt dit type overeenkomst in?
8. Stel dat Jan op 1 januari 2018 met pensioen wil.
 - a. Is dat mogelijk?
 - b. Wat betekent dat voor zijn pensioen? Waarom?
9. Jan ziet bij allerlei bedragen staan dat het bruto per jaar is. Wat betekent dat?

10. Waaruit bestaat je pensioen?
11. Stel, Jan wordt op zijn 63e leeftijd arbeidsongeschikt. Wat betekent dit voor zijn pensioen?
12. Als de kosten voor het levensonderhoud omhoog gaan, dan proberen de pensioenfondsen de pensioenen ook omhoog te laten gaan. Dit lukt echter niet altijd. Is het pensioen van Jan de laatste jaren gestegen?
13. Stel er treden geen veranderingen op in Jans situatie: hij blijft getrouwd, geschikt om te werken en verandert niet van baan. Ontvangt Jan op zijn 65ste dan gegarandeerd het aangegeven bedrag van €24 039 bruto per jaar? Licht uw antwoord toe.
14. Stel, Jan gaat op 1 januari 2017 in een andere bedrijfstak werken. Anderhalf jaar later overlijdt hij, op 64-jarige leeftijd. Zijn vrouw Ria blijft achter met twee kinderen van 18 en 10, maar die zijn niet van hem, maar van haar eerste man. Wat krijgt Jans vrouw aan pensioen van het UPF?

DIT IS HET EINDE VAN HET ONDERZOEK. WIJ DANKEN U VOOR UW MEDEWERKING.

	<p>Uw persoonlijke gegevens Jan Pieters Geboren op: 1 februari 1974 Burgerservicenummer: 1234 56 789 Werkgever: Gemeente Utrecht Klantnummer: 12345678</p>	<p>Uw partner Ria Pieters 15 maart 1976</p>
	<p>Uw pensioengegevens Pensioenuitvoerder: Stichting Pensioenfonds UPF Soort pensioenregeling: bruto pensioenregeling, uitkeringsovereenkomst Datum in dienst bij huidige werkgever: 1 oktober 1994 Datum start pensioenopbouw aan deze pensioenregeling: 1 oktober 1994 Uw salaris dat meetelt voor uw pensioenregeling: € 57 436 U bouwt geen pensioen op over: € 13 000 Salaris waarover u wel pensioen opbouwt: € 44 436 Percentage jaarlijkse pensioenopbouw: 2,05% Aantal uur dat u per week werkt: 36 uur Percentage dat u werkt in verhouding tot een volledig dienstverband: 100% Beschikbare premie als percentage van de pensioengrondslag: € 26.395</p>	

Welk pensioen kunt u verwachten?

	<p>Wat krijgt u als u met pensioen gaat? Tot 1 januari 2017 heeft u bij ons pensioen opgebouwd: vanaf AOW-leeftijd zolang u leeft € 10 078 bruto per jaar</p>											
	<p>Als u tot uw AOW-leeftijd blijft werken, dan kunt u bij UPF aan pensioen verwachten: vanaf AOW-leeftijd zolang u leeft € 24 039 bruto per jaar</p> <p>Uw pensioen regeling is op 1 januari 2017 gewijzigd. In het te verwachten pensioen in dit pensioenoverzicht hebben wij de volgende regelingswijziging verwerkt: de verhoging van de franchise.</p> <p>De AOW van de overheid staat niet op dit overzicht. Die kunt u vinden op www.mijnpensioenoverzicht.nl en op MijnUPF (op www.upf.nl). U vindt hier ook uw persoonlijke AOW-leeftijd.</p> <p>U heeft mogelijk recht op een aanvulling op uw pensioen. Deze aanvulling kunnen we pas vaststellen op het moment dat u AOW ontvangt.</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>UPF ExtraPensioen</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">uw inleg</td> <td style="text-align: right;">rendement</td> <td style="text-align: right;">totaal</td> </tr> <tr> <td>Brutobedragen opgebouwd tot 1 januari 2017</td> <td style="text-align: right;">€ 2 380</td> <td style="text-align: right;">€ 713</td> <td style="text-align: right;">€ 3 093</td> </tr> </table>	UPF ExtraPensioen					uw inleg	rendement	totaal	Brutobedragen opgebouwd tot 1 januari 2017	€ 2 380	€ 713
UPF ExtraPensioen												
	uw inleg	rendement	totaal									
Brutobedragen opgebouwd tot 1 januari 2017	€ 2 380	€ 713	€ 3 093									

Benieuwd naar uw totale pensioen? Kijk dan op www.mijnpensioenoverzicht.nl.

	<p>Wat krijgen uw eventuele partner en kinderen als u overlijdt? Het moment van overlijden bepaalt de hoogte van het bedrag dat wordt uitgekeerd aan uw nabestaanden. Stel, u overlijdt voor uw 65-jarige leeftijd en op het moment van overlijden neemt u deel aan deze regeling.</p> <p>Bij overlijden vóór uw 65ste krijgt uw eventuele partner dan:</p> <table border="0"> <tr> <td>vanaf uw overlijden tot zijn/haar AOW-leeftijd</td> <td>€ 12 431</td> </tr> <tr> <td>vanaf zijn/haar AOW-leeftijd zolang hij/zij leeft</td> <td>€ 11 533</td> </tr> </table> <p>Elk kind krijgt dan:</p> <table border="0"> <tr> <td>vanaf uw overlijden totdat hij/zij 21 jaar is</td> <td>€ 2 798</td> </tr> </table> <p>Let op: Als u overlijdt op uw 65ste, 66ste of vanaf uw 67ste gelden andere bedragen voor uw nabestaandenpensioen. Deze bedragen zijn niet opgenomen in dit pensioenoverzicht. Op MijnUPF en www.mijnpensioenoverzicht.nl vindt u deze wel terug.</p>	vanaf uw overlijden tot zijn/haar AOW-leeftijd	€ 12 431	vanaf zijn/haar AOW-leeftijd zolang hij/zij leeft	€ 11 533	vanaf uw overlijden totdat hij/zij 21 jaar is	€ 2 798
vanaf uw overlijden tot zijn/haar AOW-leeftijd	€ 12 431						
vanaf zijn/haar AOW-leeftijd zolang hij/zij leeft	€ 11 533						
vanaf uw overlijden totdat hij/zij 21 jaar is	€ 2 798						
	<p>Wat krijgt u als u arbeidsongeschikt wordt? Als u arbeidsongeschikt wordt, dan gaat uw pensioenopbouw gedeeltelijk door.</p> <p>Daarnaast krijgt u bij volledige en duurzame arbeidsongeschiktheid van UPF een aanvulling op de WIA-uitkering van de overheid.</p> <p>Als u volledig arbeidsongeschikt wordt en arbeidsongeschikt blijft, krijgt u tot uw AOW-leeftijd:</p> <p style="text-align: right;">€ 768 bruto per jaar</p>						

Hoe zeker is uw pensioen?

	<p>De hoogte van uw pensioen staat niet vast De hoogte van uw pensioen staat niet vast en kan in uitzonderlijke situaties worden verlaagd. Wij hebben te maken met onder meer de volgende zaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mensen worden gemiddeld steeds ouder. We moeten het pensioen daardoor langer uitbetalen. • Een lage rente maakt pensioen duurder. • De resultaten van beleggingen kunnen tegenvallen. <p>Kijk op www.upf.nl voor meer informatie over onze financiële situatie en de beleidsdekkingsgraad, die gevolgen kunnen hebben voor uw pensioen.</p> <p>Omdat de financiële situatie niet goed genoeg is, maakte UPF een herstelplan. Kijk voor meer informatie hierover op www.upf.nl.</p>												
	<p>Verhoging pensioen UPF probeert ieder jaar uw pensioen te verhogen met de gemiddelde stijging van de prijzen. Dit heet indexatie. Per jaar beoordeelt UPF of uw pensioen wordt verhoogd. Indexatie is alleen mogelijk indien de financiële positie van het fonds dit toelaat. UPF kan besluiten om uw pensioen volledig, gedeeltelijk of niet te verhogen. Indien de regels het toelaten.</p> <p>Of u in de toekomst evenveel kunt kopen met uw pensioen als nu hangt af van de verhoging van het pensioen en van de stijging van de prijzen. Uw pensioen stijgt niet mee met de prijzen. De afgelopen jaren stegen de prijzen en het pensioen als volgt:</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th></th> <th style="text-align: center;"><i>Stijging van de prijzen*</i></th> <th style="text-align: center;"><i>Verhoging pensioen</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2016</td> <td style="text-align: center;">%</td> <td style="text-align: center;">0%</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td style="text-align: center;">0,6%</td> <td style="text-align: center;">0%</td> </tr> <tr> <td>2014</td> <td style="text-align: center;">1,0%</td> <td style="text-align: center;">0%</td> </tr> </tbody> </table> <p>*Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek Wij kunnen uw pensioen de komende jaren waarschijnlijk niet verhogen.</p>		<i>Stijging van de prijzen*</i>	<i>Verhoging pensioen</i>	2016	%	0%	2015	0,6%	0%	2014	1,0%	0%
	<i>Stijging van de prijzen*</i>	<i>Verhoging pensioen</i>											
2016	%	0%											
2015	0,6%	0%											
2014	1,0%	0%											

Benieuwd naar uw totale pensioen? Kijk dan op www.mijnpensioenoverzicht.nl.

	<p>Verlaging pensioen De hoogte van uw pensioen staat vast en uw pensioen kan niet worden verlaagd door UPF.</p> <p>Uw pensioen kan in bepaalde situaties worden verlaagd. De afgelopen jaren is uw pensioen niet verlaagd.</p> <p>Wij moeten uw pensioen in de komende jaren misschien verlagen.</p>
---	--

Meer weten?

	<p>Wilt u een persoonlijk totaaloverzicht? Op www.mijnpensioenoverzicht.nl staat een persoonlijk totaaloverzicht van het pensioen dat u via uw werk heeft opgebouwd én van de AOW die u gaat ontvangen van de overheid. U ziet ook een inschatting van uw netto inkomen na pensionering. Verder kunt u uw pensioen met uw huidige inkomen vergelijken en samen met uw eventuele partner uw gezamenlijk pensioen bekijken. Pensioen opgebouwd in een nettopensioenregeling is niet opgenomen op www.mijnpensioenoverzicht.nl.</p>
	<p>Wilt u meer inzicht in de keuzes die u heeft? Op Pensioen 1-2-3 op www.upf.nl vindt u informatie over de pensioenregeling waaraan u op dit moment deelneemt. U ziet terug welke keuzemogelijkheden u op dit moment heeft. Daarnaast kunt u op MijnUPF zien wat de invloed is van die keuzes op uw persoonlijke situatie. Bekijk daar ook hoeveel u netto krijgt, of dat genoeg voor u is en wat u kunt doen om uw uitgaven en inkomen na pensionering op elkaar af te stemmen. U vindt op MijnUPF ook uw persoonlijke AOW-leeftijd.</p>
	<p>Heeft u vragen? Of wilt u een wijziging doorgeven? Bel dan met onze Klantenservice: 023 456 78 90 Op werkdagen van 08.00 tot 17.30 uur. Wij helpen u graag.</p>
	<p>Pensioenaangroei factor A in 2016 € 560 U heeft uw factor A nodig als u wilt berekenen hoeveel fiscale ruimte u heeft om uw pensioen aan te vullen met lijfrentes.</p> <p>Kijkt u in de toelichting op www.upf.nl/UPO2017 voor meer informatie hierover.</p>

Benieuwd naar uw totale pensioen? Kijk dan op www.mijnpensioenoverzicht.nl.

Stand per	31 december 2012
Pensioenfonds	Het Goede Voorbeeld
Pensioenovereenkomst	Uitkeringsovereenkomst
Werkgever	De werkgever
Uw relatienummer	124804809

Voor wie is dit pensioenoverzicht bedoeld

Voor u	De heer Peter Klijnsma Geboren op 30 juni 1949 Burgerservicenummer: 1248.04.809
Voor uw partner	Mevrouw Carla Klijnsma Geboren op 08 januari 1953 Burgerservicenummer: 1248.04.810

Welk pensioen kunt u verwachten

	Opgebouwd pensioen per 31 december 2012		
	U ontvangt vanaf 65 jaar zolang u leeft	€	2.303,61
	Te bereiken pensioen		
	Als u uw huidige dienstverband voortzet tot 65-jarige leeftijd, ontvangt u vanaf 65 jaar zolang u leeft	€	3.789,73

Let op: alle vermelde uitkeringen zijn bruto bedragen per jaar. Hierover moeten dus nog premies en belasting worden betaald. Uw pensioen wordt in maandelijkse termijnen uitgekeerd.

Dit overzicht bevat geen informatie over uw AOW-uitkering. Wilt u meer weten over de AOW? Kijk op www.mijnpensioenoverzicht.nl voor een totaaloverzicht van uw pensioenen en uw AOW.

Bij overlijden

Let op: als u uit dienst gaat voor uw pensioendatum, kan het zijn dat de uitkeringen bij overlijden lager worden of vervallen. Kijk in de toelichting voor meer informatie.

	Bij uw overlijden vóór uw pensioendatum		
	Uw partner ontvangt		
	Vanaf uw overlijden tot zijn/haar 65-jarige leeftijd	€	0,00
	Vanaf zijn/haar 65-jarige leeftijd zolang hij/zij leeft	€	2.652,81
	Uw kinderen ontvangen per kind		
	Vanaf uw overlijden tot 18-jarige leeftijd of, als uw kind studeert, tot 27-jarige leeftijd	€	530,56

Bij overlijden

Bij uw overlijden ná uw pensioendatum Uw partner ontvangt

Vanaf uw overlijden tot zijn/haar 65-jarige leeftijd € 3.562,91

Vanaf zijn/haar 65-jarige leeftijd zolang hij/zij leeft € 3.562,91

Uw kinderen ontvangen per kind

Vanaf uw overlijden tot 18-jarige leeftijd of, als uw kind studeert, tot 27-jarige leeftijd € 530,56

In de 'Bij Overlijden' vermelde bedragen is het pensioen voor uw ex-partner in mindering gebracht als u bent gescheiden.

Op welke gegevens is uw pensioenoverzicht gebaseerd?

Begin pensioenopbouw	1 januari 2001
Indiensttreding	1 januari 2001
Deeltijdpercentage	100%
Voltijd pensioengevend salaris	€ 34.000,00
Voltijd franchise	€ 15.705,00
Voltijd pensioengrondslag	€ 18.295,00
Opbouwpercentage	1,5%

In dit overzicht is rekening gehouden met:
• eventuele aanvullende producten

Factor A (voor uw belastingaangifte)

Wilt u weten hoeveel fiscale ruimte u heeft om uw pensioen aan te kunnen vullen met lijfrentes? Dan heeft u het bedrag van de jaarlijkse pensioenaangroei, de factor A, nodig.

Wat is uw pensioenaangroei?

Factor A

Pensioenaangroei in 2008

€ 274,43

Kijk in de toelichting voor meer informatie.

Heeft u vragen?

Neem voor meer informatie contact op met Het Goede Voorbeeld, bereikbaar op 088 008 40 35 en via info@hetgoedevoorbeeld.nl. Op onze website www.hetgoedevoorbeeld.nl kunt u de antwoorden vinden op veelgestelde vragen.

Op www.mijnpensioenoverzicht.nl vindt u een overzicht van uw AOW en al uw pensioenen bij de verschillende pensioenuitvoerders.

Dit pensioenoverzicht is op zorgvuldige wijze tot stand gekomen. Wij zijn uitgegaan van de ons bekende gegevens en ons pensioenreglement. Het pensioenreglement is uiteindelijk bepalend. U kunt het pensioenreglement bij ons opvragen of downloaden van www.hetgoedevoorbeeld.nl.

Bijlage 8 – Regressietabellen

Tabel 6. Regressiemodel voor vindbaarheid, met opleidingsgroep als voorspeller.

Model	Voorspellers	B	SE	Beta	t	p
R = .30; R ² = .09; SE = 2.51	(Constant)	11.80	.32			
	Opleidingsgroep	1.55	.47	.30	3.30	< .01

Tabel 7. Regressiemodel voor vindbaarheid, met opleidingsgroep en woordenschat als voorspellers.

Model	Voorspellers	B	SE	Beta	t	p
R = .36; R ² = .13; SE = 2.46	(Constant)	10.41	.67			
	Opleidingsgroep	1.25	.48	.24	2.62	.01
	Woordenschat	.12	.05	.22	2.36	.02